

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES**

Η στρατηγική της Ιαπωνίας απέναντι στην άνοδο της Κίνας

Πέτρος Παπαντωνάκος

Ερευνητική Εργασία νο. 75

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/ντης Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Ευάγγελος Κούλης	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2022 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

Τίτλος Εργασίας: Η στρατηγική της Ιαπωνίας απέναντι στην άνοδο της Κίνας

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το ζήτημα του ρόλου και της αντίδρασης της Ιαπωνίας απέναντι στην εντυπωσιακή αύξηση ισχύος της Κίνας τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται είναι ποια είναι, και αναμένεται να είναι στο μέλλον, η στρατηγική που ακολουθεί η Ιαπωνία απέναντι στην κινεζική άνοδο, καθώς και αν τελικά η στρατηγική αυτή θα πετύχει τον στόχο της, ο οποίος είναι η «συγκράτηση» της Κίνας και η διατήρηση του υπάρχοντος status quo στην περιοχή της Ασίας. Η θέση που υποστηρίζεται στην παρούσα εργασία είναι πως η Ιαπωνία προσπαθεί με διάφορα μέσα εσωτερικής και εξωτερικής εξισορρόπησης, καθώς και με αυξημένη αλληλεξάρτηση, να αναγκάσει την Κίνα να συμβιβαστεί σε μια περιφερειακή τάξη πραγμάτων όπου υπηρετεί και τα ιαπωνικά συμφέροντα. Επίσης, υποστηρίζεται πως η στρατηγική αυτή θα μπορούσε να περιορίσει σε έναν βαθμό την Κίνα, ωστόσο απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι η ύπαρξη σημαντικών για την Ιαπωνία συμμάχων.

Περιεχόμενα

- Εισαγωγή
- Η στρατηγική της Ιαπωνίας σε θέματα ασφαλείας
- Η στρατηγική της Ιαπωνίας σε θέματα οικονομίας, επενδύσεων και διπλωματίας
- Συγκρίσεις μεταβλητών ισχύος και προβλέψεις για το μέλλον
- Επίλογος
- Πηγές

Εισαγωγή

Η άνοδος της Κίνας στο διεθνές σύστημα είναι γεγονός. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειώσει μια εντυπωσιακή αύξηση σε όλους τους δείκτες ισχύος της και έχει καταστεί μια φιλόδοξη μεγάλη δύναμη. Σύμφωνα με τη θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού περί μεγάλων δυνάμεων¹, η Κίνα αναμένεται να διεκδικήσει όσα της αναλογούν στο διεθνές σύστημα και κυρίως αναμένεται να προσπαθήσει να κυριαρχήσει στην περιφέρεια της με απώτερο στόχο να γίνει περιφερειακός ηγεμόνας. Η Ιαπωνία γνωρίζει πως η Κίνα έχει τέτοιες προθέσεις, ακόμα και αν η δεύτερη δεν τις παραδέχεται δημοσίως. Στόχος της Κίνας είναι να αλλάξει το status quo στην περιοχή της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας επιδιώκοντας τη συρρίκνωση ή ακόμα και την εκμηδένιση της παρουσίας των ΗΠΑ και παράλληλα την περαιτέρω αύξηση της δικής της παρουσίας και επιρροής έξω απ' τα σύνορα της. Μετά από την εκδίωξη των ΗΠΑ, η Κίνα ευελπιστεί πως θα έχει το πεδίο ελεύθερο προκειμένου να πετύχει τον απώτερο στόχο της που είναι να κυριαρχήσει πλήρως στην περιοχή, δηλαδή να γίνει περιφερειακός ηγεμόνας.

Στην αντίθετη πλευρά βρίσκεται η Ιαπωνία. Η Ιαπωνία από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα έχει αναπτύξει μια στενή στρατηγική συμμαχία με τις ΗΠΑ, οι οποίες της παρέχουν ασφάλεια, αφού σύμφωνα με το σύνταγμα που απέκτησε η Ιαπωνία μετά το τέλος του πολέμου απαγορεύεται να έχει δικό της κανονικό στρατό². Μέσα στο παρόν status quo, με την έντονη παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή της, η Ιαπωνία οφελήθηκε πολύ και πέτυχε μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας της και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού της. Η Ιαπωνία μόλις μερικές δεκαετίες μετά την ήττα της στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, μέχρι το 2010 όπου την ξεπέρασε η Κίνα³. Μια αλλαγή στο status quo, με την απόσυρση των ΗΠΑ και την κυριαρχία της Κίνας θα έβλαπτε κατά πολύ τα ιαπωνικά συμφέροντα.

Πέραν αυτού, η Ιαπωνία έχει και άλλους λόγους να φοβάται μια ραγδαία αύξηση της κινεζικής ισχύος και μια κινεζική περιφερειακή ηγεμονία. Η Ιαπωνία κατά το αυτοκρατορικό της παρελθόν είχε πολεμήσει σε δύο πολέμους με την Κίνα. Ο πρώτος sino-ιαπωνικός πόλεμος διήρκησε από το 1894 έως το 1895 και έληξε με νίκη της Ιαπωνίας, ενώ ο δεύτερος sino-ιαπωνικός πόλεμος διήρκησε από το 1937 μέχρι το 1945 και έληξε με την

¹ MEARSHEIMER John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Αθήνα, Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, 2007, σελ. 295.

² *Prime Minister of Japan and His Cabinet*. August 28 2021. <https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html>.

³ Soni, Preeti. August 28 2021. <<https://www.businessinsider.in/policy/economy/news/these-are-the-5-largest-economies-in-the-world-india-ranks-fifth-surpassing-uk-and-france/articleshow/74187167.cms>>.

παράδοση της Ιαπωνίας κατά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Κατά τη διάρκεια του δεύτερου σινο-ιαπωνικού πολέμου, η Ιαπωνία διέπραξε εκτεταμένα εγκλήματα πολέμου εις βάρος του κινεζικού πληθυσμού. Η Ιαπωνία φοβάται πως η Κίνα δεν έχει ξεχάσει το κοινό τους παρελθόν και πως αν της δοθεί η ευκαιρία θα επιζητήσει εκδίκηση. Επίσης, δεν θα πρέπει να παραλειφθεί το γεγονός πως αν και η Ιαπωνία με την Κίνα συνεργάζονται στενά οικονομικά, από τις αρχές της δεκαετίας του '70 διεκδικούν τα νησιά Σενκάκου – Ντιαογιού⁴, κάτι που αποτελεί διαχρονικά ένα πολύ ακανθώδες ζήτημα στις διπλωματικές και πολιτικές τους σχέσεις και συχνά αναβιώνει τον κινεζικό εθνικισμό εναντίον της Ιαπωνίας.

Επομένως, βλέπουμε ότι στόχος της Ιαπωνίας είναι η διατήρηση του status quo στην περιοχή με την έντονη παρουσία των ΗΠΑ, ενώ στόχος της Κίνας είναι το ακριβώς αντίθετο, δηλαδή η αλλαγή του status quo με την εκμηδένιση της παρουσίας των ΗΠΑ και την κατακόρυφη αύξηση της επιρροής της. Για να πετύχει η Ιαπωνία τη διατήρηση του status quo στην περιοχή θα πρέπει να πείσει την Κίνα να συμμορφωθεί με τους υπάρχοντες κανόνες και να συνεχίσει να λειτουργεί μέσα στο υπάρχον πλαίσιο. Αν η Κίνα δεν δεχτεί να το κάνει αυτό, η Ιαπωνία θα προσπαθήσει να την αναγκάσει να συμμορφωθεί και να βρεθεί μια χρυσή τομή στα συμφέροντα των δύο κρατών. Ουσιαστικά, θα προσπαθήσει να εξισορροπήσει την Κίνα και να την συγκρατήσει εντός του υπάρχοντος πλαισίου. Τα μέσα με τα οποία επιχειρεί να πετύχει τους σκοπούς της η Ιαπωνία είναι η οικονομική ισχύς, η στρατιωτική ισχύς, οι συμμαχίες και η διπλωματία. Σύμφωνα με τις διδαχές του ρεαλισμού⁵, υπάρχουν δύο είδη μέσων εξισορρόπησης. Υπάρχουν τα μέσα εσωτερικής εξισορρόπησης, για παράδειγμα η αύξηση της στρατιωτικής ισχύος ενός κράτους ή της οικονομικής του ισχύος και τα μέσα εξωτερικής εξισορρόπησης, δηλαδή η δημιουργία συμμαχιών, η παροχή ασφάλειας από άλλο κράτος και άλλα. Η Ιαπωνία όπως θα δούμε στη συνέχεια χρησιμοποιεί και τα δύο είδη για να πετύχει τον σκοπό της.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζει η παρούσα εργασία είναι ποια στρατηγική ακολουθεί και αναμένεται να ακολουθήσει η Ιαπωνία στην προσπάθεια της να ανατρέψει τα σχέδια της Κίνας για αλλαγή του status quo και αν αυτή η στρατηγική θα αποδώσει, θα επιφέρει δηλαδή τα επιθυμητά για την Ιαπωνία αποτελέσματα και σε ποιο βαθμό. Μετά από την έρευνα που

⁴ ΒΙΔΙΑΔΑΚΗ, Ο. (2017). *Η αιώνια διαμάχη Ιαπωνίας – Κίνας για τα νησιά Senkaku – Diaoyu*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://powerpolitics.eu/%CE%B7-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CF%87%CE%B7-%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1/?fbclid=IwAR3a6yFKYZMGR85eF1obD5aGNtvOYPJ_tKztljsoJpFi4v7gbVdZdWJIHxM.

⁵ MEARSHEIMER John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Αθήνα, Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, 2007, σελ. 327-329.

διεξήχθη, η θέση που παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία όσον αφορά την στρατηγική που αναμένεται να ακολουθήσει η Ιαπωνία, είναι πως η Ιαπωνία θα προσπαθήσει να συγκρατήσει την Κίνα και να την εξισορροπήσει, αλλά όχι να την αποκλείσει και να την απομονώσει. Μέσω της αύξησης των εσωτερικών δεικτών ισχύος της, μέσω της οικονομικής της δύναμης και αλληλεξάρτησης με την Κίνα και κυρίως μέσω της στενής συνεργασίας της με άλλα κράτη της περιοχής και τις ΗΠΑ σε θέματα ασφαλείας, η Ιαπωνία θα επιχειρήσει να δυσκολέψει σε μεγάλο βαθμό την Κίνα να επιτύχει τα σχέδια της και να την αναγκάσει να συμβιβαστεί και να προβεί σε μια συνεννόηση μαζί της που να εξυπηρετεί τα συμφέροντα και των δύο κρατών. Στο ερώτημα αν η Ιαπωνία θα καταφέρει να επιτύχει τον στόχο της, η θέση που παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία είναι πως υπό προϋποθέσεις θα το καταφέρει, αλλά σε έναν βαθμό και όχι πλήρως. Με άλλα λόγια, η Ιαπωνία από μόνη της δεν είναι αρκετά ισχυρή, κυρίως στρατιωτικά, ώστε να εξαναγκάσει την Κίνα να συμβιβαστεί. Αν συνεχίσει να συνεργάζεται στενά σε θέματα ασφαλείας με ισχυρά κράτη της περιοχής, καθώς και με τις ΗΠΑ, σε συνδυασμό και με την οικονομική της ισχύ, τότε θα μπορέσει να μεγαλώσει κατά πολύ το κόστος στην Κίνα για την πραγματοποίηση των στόχων της και είναι πιθανό να την κάνει να συμβιβαστεί σε κάτι λιγότερο. Παρ' όλα αυτά, δεν θα καταφέρει να την εμποδίσει εντελώς από το να αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή από αυτήν που έχει αυτή τη στιγμή. Άρα η Ιαπωνία θα μπορούσε να περιορίσει την Κίνα υπό προϋποθέσεις και σε έναν βαθμό. Στα κεφάλαια που ακολουθούν θα παρουσιαστεί η στρατηγική της Ιαπωνίας σε επίπεδο ασφάλειας και οικονομίας απεναντι στην άνοδο της Κίνας, θα επιχειρηθεί μια σύγκριση των δύο κρατών όσον αφορά ανεξάρτητες μεταβλητές ισχύος, ενώ στη συνέχεια θα εξαχθούν κάποια συμπεράσματα και τέλος θα υπάρξει ένα επιλογικό μέρος.

Η στρατηγική της Ιαπωνίας σε θέματα ασφαλείας

Η Ιαπωνία μετά την ήττα της στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αναγκάστηκε από τις ΗΠΑ να αλλάξει το σύνταγμα της. Το νέο ιαπωνικό σύνταγμα ήταν πολύ πιο ειρηνικό. Το άρθρο 9 του ιαπωνικού συντάγματος⁶ αποκηρύσσει τον πόλεμο ως μέσο επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και απαγορεύει στην Ιαπωνία τη διατήρηση στρατιωτικών μονάδων ξηράς, πολεμικό ναυτικό ή αεροπορία. Παρ' όλα αυτά, η Ιαπωνία διατηρεί από το 1954 κάποιες

⁶ *Prime Minister of Japan and His Cabinet*. August 28 2021.
https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html.

στρατιωτικές μονάδες «αυτοάμυνας»⁷, τις λεγόμενες ιαπωνικές “Self-Defense Forces”, οι οποίες ωστόσο δεν θεωρούνται κανονικός στρατός, αλλά συνιστούν έναν «άτυπο» στρατό ουσιαστικά. Από το τέλος του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου και μετά, την ασφάλεια της Ιαπωνίας εξασφάλιζαν ουσιαστικά οι ΗΠΑ, γεγονός που εξηγεί και την πολύ μεγάλη εξάρτηση της πρώτης από τη δεύτερη σε θέματα ασφαλείας έως και σήμερα και τη στενή συμμαχία που έχουν αναπτύξει τα δύο κράτη. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες τροποποίησης του άρθρου 9 του ιαπωνικού συντάγματος προκειμένου η Ιαπωνία να απεγκλωβιστεί από τους συνταγματικούς περιορισμούς και να παρέχει στο εξής η ίδια ασφάλεια στον εαυτό της. Το 2014 και το 2015 υπήρξαν κάποιες νέες ερμηνείες του συγκεκριμένου άρθρου⁸, οι οποίες έδωσαν περισσότερες ελευθερίες στις ιαπωνικές SDF, όπως τη δυνατότητα να υπερασπίζονται συμμάχους της Ιαπωνίας στην περίπτωση που κηρυχθεί πόλεμος εναντίον τους, αλλά και τη δυνατότητα παροχής υλικής υποστήριξης σε συμμάχους που εμπλέκονται σε κάποια πολεμική διαμάχη. Οι αλλαγές αυτές υποστηρίχθηκαν και από τις ΗΠΑ, ωστόσο προκάλεσαν την αντίδραση άλλων κρατών, όπως η Κίνα και η Βόρεια Κορέα. Στην Ιαπωνία υπάρχει χρόνια πολιτική συζήτηση για το αν θα πρέπει να τροποποιηθεί το άρθρο 9 ώστε να μετατραπούν οι SDF σε κανονικό στρατό. Η ιαπωνική κοινωνία γενικά αποδέχεται το συγκεκριμένο άρθρο ωστόσο υπάρχουν και οι φωνές που υποστηρίζουν την τροποποίηση του. Σε γενικές γραμμές πάντως, η Ιαπωνία τα τελευταία χρόνια, ιδίως από την έλευση του Abe Shinzo στην πρωθυπουργία και μετά, έχει επιδιώξει μεγαλύτερη αυτονομία στην ασφάλεια της.

Είναι φανερό πως οι συνταγματικοί περιορισμοί επηρεάζουν άμεσα την ικανότητα της Ιαπωνίας να υπερασπιστεί επαρκώς μόνη της τον εαυτό της, ιδιαίτερα απέναντι σε μια πολύ ισχυρή χώρα όπως η Κίνα. Γι’ αυτόν τον λόγο, τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες ώστε να απεμπλακεί από αυτούς τους περιορισμούς και να μεγιστοποιήσει τις στρατιωτικές και αμυντικές της ικανότητες. Ουσιαστικά, η Ιαπωνία προσπαθεί στην προκειμένη περίπτωση να συγκρατήσει την Κίνα με μέσα εσωτερικής εξισορρόπησης, ισχυροποιώντας δηλαδή τις στρατιωτικές της ικανότητες, όντας παράλληλα λιγότερο εξαρτημένη από εξωτερικούς παράγοντες για την εξασφάλιση της ασφαλείας της. Από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου έως σήμερα, η Ιαπωνία έχει αυξήσει σημαντικά τις στρατιωτικές της δαπάνες⁹. Αυτή η αύξηση ωστόσο αφορά κυρίως απόλυτα νούμερα, αφού σχεδόν ποτέ οι στρατιωτικές της δαπάνες δεν ξεπερνούσαν το 1% του ΑΕΠ της. Παρ’ όλα αυτά, οι στρατιωτικές δαπάνες της Ιαπωνίας για το 1970 μόλις που

⁷ Law Library of Congress (U.S.), Global Legal Research Directorate. (2015). *Japan, interpretations of article 9 of the Constitution*. Ανακτήθηκε 27 Αυγούστου 2021 από <https://tile.loc.gov/storage-services/service/lj/ljlrld/2016295698/2016295698.pdf>.

⁸ Τα νέα. 28 Αυγούστου 2021. <<https://www.tanea.gr/2014/07/13/opinions/to-telos-toy-iajwnikoy-pasifismoy/>>.

⁹ Knoema. August 29 2021. <<https://knoema.com/atlas/Japan/Military-expenditure>>.

ξεπερνούσαν τα 1,5 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ το 2011 ξεπέρασαν τα 60 δισεκατομμύρια δολάρια. Ακολούθησε μια μείωση στις στρατιωτικές της δαπάνες με χαμηλότερο σημείο τα 42 δισ. δολάρια το 2015, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ξανά μια σταθερή αύξηση, καθώς οι ιαπωνικές στρατιωτικές δαπάνες για το 2021 ξεπερνούν τα 51 δισ. δολάρια. Αυτή η τάση υποδηλώνει πως η χώρα προσπαθεί να αυξήσει την ισχύ της στηριζόμενη και σε μέσα εσωτερικής εξισορρόπησης, πέραν των υπολοίπων.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Ιαπωνία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό για την ασφάλεια της από τις ΗΠΑ, οι οποίες αποτελούν τον σημαντικότερο σύμμαχο της. Το 1951 και το 1960 τα δύο κράτη υπέγραψαν συμφωνίες για σημαντικά ζητήματα ασφαλείας¹⁰, που ορίζουν ότι οι ΗΠΑ θα μπορούν να έχουν μόνιμα εγκατεστημένες στρατιωτικές δυνάμεις στην Ιαπωνία και θα κληθούν να υπερασπιστούν την εδαφική της ακεραιότητα αν παραστεί η ανάγκη. Ωστόσο, δεν είναι μόνο οι ΗΠΑ σημαντικές για την Ιαπωνία, αλλά και η Ιαπωνία σημαντική για τις ΗΠΑ, ειδικότερα τις τελευταίες δεκαετίες. Οι ΗΠΑ αποτελούν περιφερειακό ηγεμόνα και σύμφωνα με τη θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού αναμένεται να προσπαθήσουν με κάθε τρόπο να αποτρέψουν κάποια άλλη χώρα να γίνει περιφερειακός ηγεμόνας¹¹. Επιπλέον, οι ΗΠΑ έχουν έντονη στρατιωτική παρουσία στη Νοτιοανατολική Ασία, κάτι που θα μπορούσε να ανατραπεί αν αυξηθεί υπερβολικά η κινεζική ισχύς. Επομένως, η Ιαπωνία λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αλλά και της σημαντικής της ισχύος, κυρίως οικονομικής, είναι πολύ σημαντική για τις ΗΠΑ στην προσπάθεια τους να εξισορροπήσουν την Κίνα. Παρατηρούμε λοιπόν πως πέραν της ιδιαίτερης σχέσης που έχει διαμορφωθεί μεταξύ τους, Ιαπωνία και ΗΠΑ έχουν και μια ταύτιση συμφερόντων στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού. Η Ιαπωνία επιθυμεί έντονη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην γεωγραφική της περιφέρεια ώστε να συγκρατείται η Κίνα σε κάποια όρια δράσης. Γι' αυτόν τον λόγο κάνει ότι περνάει από το χέρι της ώστε να συνεχίζουν οι ΗΠΑ να εμπλέκονται στην περιοχή. Βέβαια, τα τελευταία χρόνια, λόγω της κυβέρνησης Trump, η Ιαπωνία ένιωσε μια ανασφάλεια για τη σύμμαχο της και άρχισε να συνειδητοποιεί ακόμα περισσότερο πως η παροχή εσωτερικής εξισορρόπησης είναι επιτακτική, ανεξαρτήτως συμμαχιών.

Η Ιαπωνία μόνη της δεν θα μπορούσε λογικά να ανταγωνιστεί στρατιωτικά την Κίνα, αν χρειαζόταν. Επομένως, αυτό που επιδιώκει και θα συνεχίσει να επιδιώκει στο μέλλον, πέραν της προσπάθειας εσωτερικής εξισορρόπησης και φυσικά της συμμαχίας με τις ΗΠΑ, είναι να διατηρεί καλές σχέσεις και στενή συνεργασία με τα κράτη της περιοχής του Ινδο-Ειρηνικού, για παράδειγμα τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας, την Ινδία, την Αυστραλία, ενδεχομένως τη Νότια Κορέα και άλλα, ώστε να αναχαιτίσουν συνολικά την

¹⁰ Fauzi, M.A.B.M. *Japan-USA Relations After 1952*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/3738683/Japan_USA_Relations_After_1952.

¹¹ MEARSHEIMER John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Αθήνα, Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, 2007, σελ. 296.

επέκταση της Κίνας. Οι στρατιωτικές δυνάμεις αυτών των κρατών θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν αυτές της Κίνας και να την επαναφέρουν στην τάξη αν χρειαστεί. Η Ιαπωνία τα τελευταία χρόνια έχει αναλάβει ενεργό διπλωματικό ρόλο προς την προώθηση αυτού του πλαισίου καλών σχέσεων και συνεργασίας. Συγκεκριμένα, το 2016 ο πρώην πρωθυπουργός της Ιαπωνίας Abe Shinzo ανακοίνωσε το όραμα για ελεύθερο και ανοιχτό Ινδο-Ειρηνικό, δηλαδή τη λεγόμενη “Free and Open Indo-Pacific Strategy” που αργότερα μετονομάστηκε σε “Free and Open Indo-Pacific” (FOIP)¹². Τα βασικά στοιχεία - στόχοι του οράματος αυτού και των πολιτικών που έχουν ήδη αρχίσει να εφαρμόζονται στην πράξη είναι ο σεβασμός και η προώθηση του δικαίου στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού, η προώθηση της οικονομικής ευημερίας, δέσμευση για ειρήνη και σταθερότητα, ελευθερία πλοήγησης και υπερπτήσεων, συνδεσιμότητα μέσω ανάπτυξης υποδομών κ.α. Η Ιαπωνία έχει δεσμευτεί ότι θα συνεργαστεί με οποιαδήποτε χώρα προάγει τα παραπάνω. Το FOIP περιέχει στοιχεία συνεργασίας σε θέματα ασφάλειας, αλλά και στοιχεία συνεργασίας σε θέματα οικονομίας και επενδύσεων.

Ουσιαστικά, όλα αυτά σκιαγραφούν την ανησυχία της Ιαπωνίας για την άνοδο της Κίνας και αποτελούν μια σημαντική πτυχή της προσπάθειας που κάνει για να την αναχαιτίσει, εν προκειμένω μέσω του συλλογικού της ελέγχου και επαναφοράς της στην τάξη αν χρειαστεί.

Μια άλλη πολύ σημαντική πτυχή για την ασφάλεια της Ιαπωνίας είναι το Quad (Quadrilateral Security Dialogue). Πρόκειται για ένα ανεπίσημο forum για ζητήματα ασφαλείας στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού μεταξύ ΗΠΑ, Ιαπωνίας, Ινδίας και Αυστραλίας. Το Quad ξεκίνησε να υφίσταται το 2007, ωστόσο το εγχείρημα ατόνισε μετά την αποχώρηση της Αυστραλίας λίγο αργότερα. Παρ’όλα αυτά από το 2017 ξεκίνησε ξανά τη λειτουργία του και έως σήμερα έχουν γίνει αρκετές συναντήσεις μεταξύ των κρατών που το απαρτίζουν. Παράλληλα με τις συναντήσεις αυτές, έχουν διεξαχθεί και κάποιες κοινές στρατιωτικές ασκήσεις στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού, οι οποίες υπογραμμίζουν το πνεύμα του forum. Ουσιαστικά, το Quad αποτελεί μια κοινή προσπάθεια των κρατών που το αποτελούν για εξισορρόπηση της Κίνας και έλεγχο της ενδεχόμενης υπερβολικής της επέκτασης και επιρροής στην περιοχή. Ακόμα και αν δεν είναι δημοσίως παραδεκτό, το Quad επιχειρεί να εμποδίσει την Κίνα να κυριαρχήσει στον Ινδο-Ειρηνικό. Σε γενικές γραμμές, ΗΠΑ, Ινδία και Αυστραλία έχουν υιοθετήσει το όραμα της Ιαπωνίας για έναν «ελεύθερο και ανοιχτό Ινδο-Ειρηνικό», αν και με μικρές παραλλαγές, οι οποίες οφείλονται κυρίως στη διαφορετική γεωγραφική θέση του κάθε κράτους και στην ελαφρώς διαφορετική αντίληψη του για την εν λόγω περιοχή. Το σημαντικό χαρακτηριστικό που ενώνει τα συγκεκριμένα κράτη, πέρα από τα

¹² Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. (2019). *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

κοινά τους συμφέροντα στον Ινδο-Ειρηνικό, είναι το γεγονός πως όλα έχουν δημοκρατικά πολιτεύματα, είναι υπέρ της ανοιχτής οικονομίας και αναγνωρίζουν τη μεγάλη σημασία της ASEAN ως πυλώνας σταθερότητας στην περιοχή. Στόχος του Quad είναι η διατήρηση του Ινδο-Ειρηνικού ανοιχτού και ελεύθερου και προς αυτήν την κατεύθυνση συνεργάζονται τα κράτη του σε θέματα ασφαλείας. Η Ιαπωνία θεωρεί το Quad πολύ σημαντικό για το εγχείρημα της να εξισορροπήσει την Κίνα και διατηρεί στενές σχέσεις με κάθε ένα από τα υπόλοιπα κράτη του.

Απ' το 2007 Ιαπωνία και Αυστραλία έχουν μια συμφωνία για συνεργασία σε θέματα ασφαλείας, ενώ το 2014 αναβάθμισαν τη συνεργασία τους σε "special strategic partnership"¹³. Σε γενικές γραμμές, τα τελευταία χρόνια Ιαπωνία και Αυστραλία συνεργάζονται όλο και περισσότερο σε θέματα ασφαλείας, είτε στο πλαίσιο του Quad, είτε σε διμερές επίπεδο. Η Αυστραλία, όπως και η Ιαπωνία, έχει ανά καιρούς προβλήματα στις σχέσεις της με την Κίνα. Ωστόσο, Ιαπωνία και Αυστραλία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό οικονομικά από την Κίνα, αφού πρόκειται για τον μεγαλύτερο εμπορικό τους εταίρο¹⁴¹⁵, κάτι που μειώνει τις δυνατότητες τους για άσκηση απ' την πλευρά τους διπλωματικής και στρατιωτικής αν χρειαστεί πίεσης προς την Κίνα. Γενικά, θα μπορούσε να ειπωθεί πως οι ΗΠΑ και δευτερευόντως η Αυστραλία είναι οι πιο καλοί σύμμαχοι της Ιαπωνίας σε θέματα ασφαλείας, ενώ ακολουθεί η Ινδία, ειδικά τα τελευταία χρόνια.

Ιαπωνία και Ινδία έχουν αρχίσει να αναβαθμίζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις σχέσεις τους και μοιράζονται ένα κοινό όραμα για «ειρήνη, σταθερότητα και ευημερία στον Ινδο-Ειρηνικό»¹⁶, ενώ μοιράζονται και το κοινό συμφέρον να συγκρατήσουν την επεκτατική άνοδο της Κίνας. Έχουν αναπτύξει έντονη συνεργασία σε θέματα στρατηγικής και ασφάλειας, έχουν συμμετάσχει σε κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί πολύ και οι οικονομικές και επενδυτικές τους σχέσεις.

Συνολικά, η Ιαπωνία αξιολογεί ως πάρα πολύ σημαντική τη συνεργασία της με τις ΗΠΑ, την Αυστραλία και την Ινδία, ειδικά σε θέματα ασφάλειας, αλλά όχι μόνο. Πέραν αυτών, θεωρεί εξαιρετικά σημαντική και την ASEAN για την ύπαρξη σταθερότητας στην περιοχή.

¹³ Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade. August 28 2021. <<https://www.dfat.gov.au/geo/japan/australia-japan-bilateral-relationship>>.

¹⁴ Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade. August 28 2021. <<https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/trade-investment/trade-at-a-glance/trade-investment-at-a-glance-2019/Pages/default>>.

¹⁵ World's Top Exports. August 28 2021. < <https://www.worldstopexports.com/japans-top-import-partners/>>.

¹⁶ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

Όσον αφορά την ASEAN, ήταν αρχικά κάπως επιφυλακτική απέναντι στην Free and Open Indo-Pacific Strategy της Ιαπωνίας, καθώς θεωρούσε ότι πρόκειται για στρατηγική η οποία αποκλείει την Κίνα, ενώ η ASEAN διαχρονικά προτιμά την ουδετερότητα. Επίσης, αρχικά υπήρχε η ανησυχία από την πλευρά της ASEAN πως με το ιαπωνικό όραμα σε συνδυασμό με το Quad, δεν εξασφαλιζόταν ο ρόλος που είχε μέχρι πρότινος στην περιοχή. Ωστόσο, η Ιαπωνία προσπάθησε να διώξει αυτές τις ανησυχίες της ASEAN αφαιρώντας αρχικά τη λέξη “strategy” από το “FOIP”, τονίζοντας την μεγάλη σημασία που έχει η ASEAN μέσα στο πλαίσιο του “FOIP” και τέλος υποστηρίζοντας πως το όραμα της δεν πρόκειται για στρατηγική που αποκλείει την Κίνα, αφού είναι διατεθειμένη να συνεργαστεί με όλα τα κράτη που θα υπηρετούσαν την ιδέα ενός ανοιχτού και ελεύθερου Ινδο-Ειρηνικού με σεβασμό στην υπάρχουσα τάξη και το διεθνές δίκαιο¹⁷. Παρ’ όλα αυτά σύμφωνα με δημοσκοπήσεις του 2019¹⁸, τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας θεωρούν την Ιαπωνία το πιο αξιόπιστο κράτος με ποσοστό 65,9% σε σύγκριση με τις ΗΠΑ (27,3%) και την Κίνα (19,6%), ενώ πιστεύουν πως η Ιαπωνία θα μπορούσε να συμβάλει στην παγκόσμια ειρήνη, ασφάλεια, ευημερία και διακυβέρνηση σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα των ΗΠΑ και της Κίνας. Παρατηρούμε λοιπόν πως τα κράτη της ΝΑ Ασίας εμπιστεύονται αρκετά την Ιαπωνία για τη διατήρηση της σταθερότητας στην περιοχή. Μάλιστα, μια πρόσφατη βελτίωση των σχέσεων της Ιαπωνίας με την Κίνα ανακούφισε κάπως τα κράτη της ΝΑ Ασίας, τα οποία φοβούνται μην εξαναγκαστούν να διαλέξουν το «στρατόπεδο» των ΗΠΑ ή της Κίνας, καθώς προτιμούν μια σχετική ουδετερότητα. Ωστόσο, αφού είδαν ότι η Ιαπωνία, που τάσσεται ξεκάθαρα υπέρ των ΗΠΑ, βελτίωσε τις σχέσεις της με την Κίνα, βεβαιώθηκαν πως έχουν το περιθώριο και εκείνα να κάνουν άφοβα επί του παρόντος τους διπλωματικούς ελιγμούς που επιθυμούν. Σε γενικές γραμμές πάντως, μετά και τις προαναφερθείσες κινήσεις απ’ την πλευρά της Ιαπωνίας, τα κράτη της ASEAN φαίνεται να συμφωνούν με το “FOIP”.

Επιπλέον, η Ιαπωνία τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να συνεργάζεται στενά με την ASEAN σε θέματα ασφαλείας συμμετέχοντας σε κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, ενώ συνεργάζεται και σε διμερές επίπεδο με κράτη όπως οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ που έχουν προβλήματα με την Κίνα στη Νότια Κινεζική Θάλασσα. Συγκεκριμένα, η Ιαπωνία παρέχει στα κράτη αυτά εξοπλισμό, εκπαίδευση και άλλες παρόμοιες υπηρεσίες, ενώ έχει αυξήσει και τη δική της παρουσία στη Νότια Σινική Θάλασσα.

¹⁷ Koga, K. (2019). *THE EMERGING INDO-PACIFIC ERA*. Ανακτήθηκε 26 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/39186197/The_Emerging_Indo_Pacific_Era_Japan_Southeast_Asia_Relations.

¹⁸ Koga, K. (2019). *THE EMERGING INDO-PACIFIC ERA*. Ανακτήθηκε 26 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/39186197/The_Emerging_Indo_Pacific_Era_Japan_Southeast_Asia_Relations.

Τέλος, η Ιαπωνία προωθεί τον εκδημοκρατισμό χωρών όπως η Καμπότζη και η Μιανμάρ, ωστόσο με τρόπους ηπιότερους από αυτούς που χρησιμοποιούσαν δυτικά κράτη σε ανάλογες περιπτώσεις, ενώ συνεργάζεται με τα κράτη της ΝΑ Ασίας και στην καταπολέμηση της πειρατείας που είναι έντονο φαινόμενο στην περιοχή. Το συγκεκριμένο ζήτημα χρησιμοποιεί δε για την αύξηση της παρουσίας του ναυτικού της στη Νότια Σινική Θάλασσα. Γενικά, χρησιμοποιεί τη διπλωματία της ως προς αυτό το θέμα για να αυξήσει συνολικά τη συνεργασία της με τα κράτη αυτά και για να αυξήσει την ήπια ισχύ της.

Πέρα από τα κράτη του Quad και αυτά της ASEAN, στην περιοχή υπάρχουν και κάποιοι άλλοι «δρώντες» με τους οποίους η Ιαπωνία θα μπορούσε δυνητικά να συνεργαστεί ώστε να εξισορροπήσει καλύτερα την Κίνα και να πετύχει τους σκοπούς της.

Η Νότια Κορέα με την Ιαπωνία θεωρητικά θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως σύμμαχοι, αφού και τα δύο κράτη αποτελούν πολύ σημαντικούς συμμάχους των ΗΠΑ, έχουν ως κοινό αντίπαλο τη Βόρεια Κορέα, ενώ ανησυχούν και οι δύο για τη δυνητικά ανεξέλεγκτη άνοδο της Κίνας.¹⁹ Παρ'όλα αυτά, τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά στην πράξη και οι σχέσεις μεταξύ τους δεν είναι καθόλου καλές τα τελευταία χρόνια. Η Ιαπωνία κατείχε την Κορέα από το 1905 ως προτεκτοράτο και από το 1910 ως αποικία έως το 1945. Κατά τη διάρκεια αυτής της κατοχής διέπραξε πολλά εγκλήματα κατά του Κορεατικού λαού. Μέχρι και σήμερα, κατά καιρούς διάφορα ζητήματα του παρελθόντος ταλανίζουν τις σχέσεις Ν. Κορέας και Ιαπωνίας και δεν τις αφήνουν να συνεργαστούν ανενόχλητα, προσανατολισμένες στο παρόν και στο μέλλον. Η Νότια Κορέα αποτελεί μια πολύ σημαντική χώρα για την περιοχή με μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, ενώ πρόκειται και για μια σημαντική σύμμαχο των ΗΠΑ. Ωστόσο, παρ'όλο που βασίζεται σημαντικά στις ΗΠΑ σε θέματα ασφαλείας, έχει παράλληλα έντονη οικονομική συνεργασία με την Κίνα και δεδομένης της αντιπαλότητας της με την Ιαπωνία διστάζει να πάρει ξεκάθαρη θέση στα ζητήματα ασφαλείας της περιοχής υπέρ κάποιας πλευράς. Βέβαια, αν μεγαλώσει πολύ ο ανταγωνισμός των ΗΠΑ με την Κίνα και κυρίως αν η Νότια Κορέα δει ότι η Κίνα γίνεται επιθετική και απειλητική, κατά πάσα πιθανότητα θα αφήσει στην άκρη τα ζητήματα του παρελθόντος και θα συνεργαστεί με τα κράτη του Quad και τους συμμάχους τους. Η Ιαπωνία, δεδομένου του στόχου της να εξισορροπήσει την Κίνα, έχει

¹⁹ Λίκας, Κ. (2019). *Ιαπωνία-Νότια Κορέα: ένα παρελθόν που δεν ξεχνιέται*. Ανακτήθηκε στις 30 Αυγούστου 2021 από

<https://www.offlinepost.gr/2019/10/14/%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%AD%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B5%CE%BB%CE%B8%CF%8C%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B4/>.

συμφέρον να αφήσει στην άκρη τις διαφορές της με τη Νότια Κορέα και να συνεργαστεί μαζί της σε θέματα ασφαλείας.

Βόρεια της Ιαπωνίας υπάρχει ένα άλλο εξαιρετικά σημαντικό κράτος, η Ρωσία. Η Ιαπωνία συμπεριφέρεται με καλό τρόπο απέναντι στην Ρωσία γιατί τη βλέπει ως δυνητικό στρατηγικό σύμμαχο εναντίον της Κίνας. Ωστόσο, η Ρωσία δεν βλέπει προς το παρόν με τον ίδιο τρόπο την Ιαπωνία και διατηρεί όλο και πιο στενές σχέσεις με την Κίνα. Συγκεκριμένα, η Ρωσία με την Κίνα μοιράζονται το όραμα να εκμηδενίσουν την αμερικανική παρουσία στην Ασία και να αλλάξουν το παρόν status quo, με την παράλληλη αύξηση της δικής τους επιρροής στην περιοχή. Επομένως, θα ήταν δύσκολο για την Ιαπωνία να φέρει με το μέρος της την Ρωσία, άρα να γίνει σύμμαχος και των ΗΠΑ, εναντίον της Κίνας. Προς το παρόν οι σχέσεις Κίνας – Ρωσίας περιορίζονται σε στενή συνεργασία σε θέματα οικονομίας και ασφάλειας, ωστόσο δεν μπορούν να χαρακτηριστούν «σύμμαχοι». Όμως, σε περίπτωση που υπάρξει στο μέλλον ενιαίο μέτωπο Κίνας – Ρωσίας, η Ιαπωνία θα αντιμετωπίσει μάλλον σημαντικό πρόβλημα και οι ισορροπίες στην περιοχή ίσως αλλάξουν εναντίον της. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, πως Ιαπωνία και Ρωσία διεκδικούν εδώ και πολλά χρόνια τις Κουρίλες νήσους²⁰, κάτι που δεν βοηθάει τη βελτίωση της συνεργασίας τους, ενώ δεν έχουν υπογράψει ακόμη και συνθήκη ειρήνης από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αφού εκρεμεί το συγκεκριμένο ζήτημα. Ρωσία και Κίνα έχουν πολύ καλές σχέσεις αυτή τη στιγμή, ωστόσο δεν λείπει μια υποβόσκουσα καχυποψία και ένταση μεταξύ τους. Η Ρωσία εξαρτάται πολύ περισσότερο από την Κίνα, σε σχέση με την εξάρτηση της Κίνας απ' την Ρωσία και αυτό είναι κάτι που της προκαλεί μια ανησυχία για το μέλλον. Η Ιαπωνία χρειάζεται την Ρωσία αν θέλει να εξισορροπήσει την Κίνα, καθώς ένα μέτωπο Κίνας – Ρωσίας θα ήταν πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστεί. Στην ιαπωνική πλευρά υπάρχει η πεποίθηση πως η Ρωσία κάποια στιγμή θα σταματήσει να αρκείται στο να είναι όλο και μικρότερη δύναμη στη συμμαχία της με την Κίνα και να εξαρτάται υπερβολικά και μονομερώς από αυτήν. Και όταν συμβεί αυτό θα θελήσει να εξισορροπήσει την τεράστια επιρροή της Κίνας στην ευρύτερη περιοχή και πάνω της. Επομένως, θεωρητικά θα μπορούσε να μπει στην ομάδα της Ιαπωνίας για την συγκράτηση της Κίνας. Αυτή η πρόβλεψη προς το παρόν δεν έχει επαληθευτεί, ωστόσο δεν αποκλείεται αυτό να συμβεί στο μέλλον και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Ιαπωνία «κρατάει πάντα την πόρτα ανοιχτή» στην Ρωσία για συνεργασία σε θέματα ασφαλείας.

²⁰ Παρθενοπούλου, Ν. (2019). *Η διαμάχη Ρωσίας-Ιαπωνίας για τις Κουρίλες νήσους*. Ανακτήθηκε 29 Αυγούστου 2021 από <https://kedisa.gr/%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CF%87%CE%B7-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CF%81/>.

Τέλος, σχετικά με την Ταϊβάν, η Ιαπωνία σε γενικές γραμμές διατηρεί φιλικές και στενές σχέσεις μαζί της. Επιπλέον, η Ταϊβάν διατηρεί πολύ στενές σχέσεις και με τις ΗΠΑ, ενώ διαχρονικά αντιμετωπίζει προβλήματα ασφαλείας με την Κίνα. Επομένως, τα συμφέροντα Ταϊβάν και Ιαπωνίας για εξισορρόπηση της Κίνας και συγκράτηση της ανεξέλεγκτης ισχυροποίησης της συμπίπτουν.

Ανακεφαλαιώνοντας, στην προσπάθεια της να «συγκρατήσει» την Κίνα εντός του υπάρχοντος status quo, η Ιαπωνία θα προσπαθήσει να την αποθαρρύνει από την προσπάθεια της να το αλλάξει. Θα προσπαθήσει δηλαδή να αυξήσει πολύ για εκείνη το κόστος αλλαγής της περιφερειακής ισορροπίας και τελικά να συμβιβαστεί σε μια λύση που να σέβεται και τα ιαπωνικά συμφέροντα. Όσον αφορά τον παράγοντα της ασφάλειας, η Ιαπωνία χρησιμοποιεί μέσα εσωτερικής και εξωτερικής εξισορρόπησης για να πετύχει τον σκοπό της. Από τη μια προσπαθεί να ισχυροποιηθεί στρατιωτικά αυξάνοντας τις στρατιωτικές της δαπάνες και να άρει τους συνταγματικούς της περιορισμούς, οι οποίοι δεν την αφήνουν να αναπτύξει πλήρως τις δυνατότητες της, ενώ από την άλλη συνάπτει συμμαχίες με σημαντικά κράτη της περιοχής όπως η Ινδία και η Αυστραλία, με σημαντικούς παράγοντες σταθερότητας όπως η ASEAN, εξετάζει τις περιπτώσεις δυνητικών συμμάχων όπως η Ρωσία και η Νότια Κορέα και τέλος προσπαθεί με κάθε τρόπο να διατηρεί την αμερικανική παρουσία έντονη στην περιοχή. Ασφαλώς εδώ θα πρέπει να τονίσουμε, κάτι που θα φανεί και στη συνέχεια της εργασίας, πως η Ιαπωνία δεν επιθυμεί να απομονώσει την Κίνα και να την αποκλείσει, αφού κάτι τέτοιο μόνο αρνητικά αποτελέσματα θα είχε για τη σταθερότητα στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού. Αντιθέτως, επιθυμεί να την συμπεριλάβει στους σχεδιασμούς της, με τέτοιο τρόπο ωστόσο που να μην ανατρέπεται η υπάρχουσα περιφερειακή ισορροπία.

Η στρατηγική της Ιαπωνίας σε θέματα οικονομίας, επενδύσεων και διπλωματίας

Οι σχέσεις Ιαπωνίας και Κίνας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν από τη φράση “cold politics, hot economics”²¹. Αυτό σημαίνει πως ενώ οι πολιτικές τους σχέσεις είναι ψυχρές και χαρακτηρίζονται από ανταγωνισμό, εδαφικές διεκδικήσεις (για παράδειγμα η διαμάχη τους για τα νησιά Senkaku - Diaoyu), δηλώσεις αξιωματούχων που προκαλούν αντιδράσεις ανά καιρούς και άλλα, οι

²¹ West, J. (2020). *The China-Japan Economic Relationship Is Getting Stronger*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από <https://www.brinknews.com/the-china-japan-economic-relationship-is-getting-stronger/>.

οικονομικές τους σχέσεις είναι πολύ στενές και «θερμές». Συγκεκριμένα, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ιαπωνίας, ενώ η Ιαπωνία είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κίνας μετά τις ΗΠΑ²². Άρα η Κίνα με την Ιαπωνία είναι οικονομικά πολύ στενά συνδεδεμένες. Μια διακοπή στις εμπορικές τους σχέσεις, ή για παράδειγμα ένας πόλεμος μεταξύ τους θα είχε ανυπολόγιστες συνέπειες για τις οικονομίες τους. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Ιαπωνία επιζητεί ακόμα μεγαλύτερη οικονομική αλληλεξάρτηση με την Κίνα. Μέσω αυτής επιχειρεί να κάνει μεγαλύτερο το κόστος για την Κίνα στην προσπάθεια της να αλλάξει το status quo της περιοχής, αφού για να το πετύχει αυτό γνωρίζει πως αναγκαστικά θα πρέπει να «συγκρουστεί» με την Ιαπωνία. Βέβαια, αυτή η τακτική της αυξημένης οικονομικής αλληλεξάρτησης έχει μειονεκτήματα και για την ίδια την Ιαπωνία, αφού περιορίζει για εκείνη τα περιθώρια άσκησης πίεσης διπλωματικά και στρατιωτικά απέναντι στην Κίνα.

Ιαπωνία και Κίνα ανταγωνίζονται σε επενδύσεις στην περιοχή της Ασίας και όχι μόνο. Για παράδειγμα, η Κίνα ηγείται της Asian Infrastructure Investment Bank, ενώ η Ιαπωνία τα τελευταία χρόνια έχει κομβική θέση στην Asian Development Bank. Αντίστοιχα, τα δύο κράτη προσπαθούν να αναλάβουν όλο και περισσότερα επενδυτικά projects μέσω του “Belt and Road Initiative” από την κινεζική πλευρά και του “Free and Open Indo-Pacific” από την ιαπωνική.

Η Ιαπωνία πρόκειται για την τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ και Κίνα²³. Επομένως, προσπαθεί να εκμεταλλευτεί την οικονομική της ισχύ προκειμένου να ασκήσει επιρροή στα κράτη του Ινδο-Ειρηνικού και όχι μόνο, κυρίως μέσω των επενδύσεων. Προσπαθεί ουσιαστικά να εμποδίσει αυτά τα κράτη να μπουν στη σφαίρα επιρροής της Κίνας και να ελέγχονται τελικά πλήρως από αυτήν. Γενικά, η Ιαπωνία από τη δεκαετία του '80 και μετά έχει αρχίσει να επενδύει όλο και περισσότερο σε πολλά κράτη, κάτι που την καθιστά πλέον το μεγαλύτερο κράτος – πιστωτή παγκοσμίως²⁴. Τα έσοδα από τις επενδύσεις της αποτελούν ένα πολύ μεγάλο μέρος των εσόδων της γενικά και η σημασία που δίνεται από την ιαπωνική πλευρά στις επενδύσεις είναι ίσως μεγαλύτερη και από αυτήν που δίνεται στο διεθνές εμπόριο.

Από το 1954 η Ιαπωνία παρέχει Official Development Assistance (ODA) σε διάφορα αναπτυσσόμενα κράτη, ενώ το 1989 έγινε το μεγαλύτερο κράτος-

²² World Integrated Trade Solution. August 28 2021.

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>.

²³ ²³ Soni, Preeti. August 28 2021.

<https://www.businessinsider.in/policy/economy/news/these-are-the-5-largest-economies-in-the-world-india-ranks-fifth-surpassing-uk-and-france/articleshow/74187167.cms>.

²⁴ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

δωρητής στον κόσμο, έχοντας ξεπεραστεί πλέον από τις ΗΠΑ²⁵. Για δεκαετίες η ODA της Ιαπωνίας κατευθυνόταν προς την Ασία, την Αφρική και την Αμερική. Σήμερα το 60% περίπου της ιαπωνικής ODA κατευθύνεται προς την Ασία και το 20% προς την Αφρική²⁶. Για πολλά χρόνια η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας ήταν ο μεγαλύτερος λήπτης ODA απ' την Ιαπωνία όσον αφορά την Ασία, ενώ αξιοσημείωτο είναι πως από άποψης κράτους μεγαλύτερος λήπτης ODA έως το 2010 ήταν η Κίνα. Αυτό σημαίνει πως η Ιαπωνία βοήθησε σημαντικά την Κίνα να ανέβει οικονομικά. Πλέον μεγαλύτερος λήπτης της ιαπωνικής ODA είναι η Νότια Ασία και κυρίως η Ινδία και το Μπανγκλαντές, κάτι που δείχνει τη σημασία της περιοχής για την Ιαπωνία. Επίσης, από την ιαπωνική ODA που λαμβάνει η Αφρική, το μεγαλύτερο μέρος κατευθύνεται προς την ανατολική Αφρική, κάτι που επίσης δείχνει ένα αυξημένο ιαπωνικό ενδιαφέρον για την συγκεκριμένη περιοχή. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε εδώ πως Κίνα και Ιαπωνία ενδιαφέρονται αρκετά για την ανατολική Αφρική και είναι ένα ακόμη πεδίο ανταγωνισμού και προσπάθειας επέκτασης της επιρροής τους.

Από τις ιαπωνικές άμεσες ξένες επενδύσεις (Foreign Direct Investments ή FDI) το 33% πηγαίνει ακόμα στη Βόρεια Αμερική, το 27% στην Ευρώπη, ενώ στην Αφρική μόλις το 0,5%²⁷. Στην Ασία πηγαίνει ένα ποσοστό γύρω στο 30%, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί αρκετά οι FDI που κατευθύνονται προς τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας σε σχέση με αυτές που κατευθύνονται προς την Κίνα²⁸. Κατά σειρά, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Ινδονησία είναι οι χώρες στις οποίες κατευθύνεται το μεγαλύτερο μέρος των ιαπωνικών FDI στην περιοχή, ενώ ακολουθούν Μαλαισία, Φιλιππίνες και Βιετνάμ. Αξίζει να σημειωθεί πως την τελευταία δεκαετία περίπου οι ιαπωνικές FDI στο Βιετνάμ έχουν αυξηθεί κατά 750%, κάτι που καθρεπτίζει την αυξημένη σημασία που έχει αυτό το κράτος πλέον για την Ιαπωνία²⁹. Εκτός από την ODA και τις FDI υπάρχουν και άλλες επίσημες ροές χρημάτων (Other Official Flows ή OOF), το 70% των οποίων κατευθύνεται προς την Ασία³⁰.

²⁵ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

²⁶ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

²⁷ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

²⁸ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

²⁹ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

³⁰ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

Γενικά, η Ιαπωνία έχει ενεργή οικονομική δραστηριότητα στη Νοτιοανατολική Ασία και ιστορικά έχει βοηθήσει τα κράτη της περιοχής στον τομέα των υποδομών και της εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού. Συγκεκριμένα, από το 2000 έως σήμερα έχει ολοκληρώσει έργα υποδομών στην περιοχή ύψους 230 δισεκατομμύρια δολάρια περίπου³¹.

Όπως προαναφέρθηκε, το 2016 ο πρώην πρωθυπουργός της Ιαπωνίας Abe Shinzo ανακοίνωσε το ιαπωνικό όραμα “Free and Open Indo-Pacific”, το οποίο έχει γενικά στόχο την προστασία του δικαίου, της πλοήγησης και των υπερπτήσεων, του εμπορίου, της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού και ουσιαστικά σκιαγραφεί την προσπάθεια της Κίνας για κυριαρχία στην περιοχή, την οποία προσπαθεί να εμποδίσει με διάφορους τρόπους. Τις προεκτάσεις του “FOIP” σε θέματα ασφάλειας τις αναλύσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Όσον αφορά το σκέλος του “FOIP” που αφορά τις επενδύσεις, η Ιαπωνία έχει επιδείξει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για έργα που σχετίζονται με την έννοια της «συνδεσιμότητας» και την υπεράσπιση του δικαίου της θάλασσας³². Δηλαδή, η Ιαπωνία επιλέγει τις επενδύσεις της στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού στρατηγικά ώστε να συνάδουν και με το όραμα της για ανοιχτό Ινδο-Ειρηνικό. Για παράδειγμα, έχει επικεντρώσει τις κατασκευαστικές της ικανότητες στο να βελτιώσει την ικανότητα επιβολής του δικαίου της θάλασσας σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας που νιώθουν αισθητή την απειλή της Κίνας, όπως οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ. Δεδομένου ότι η Ιαπωνία επιλέγει στρατηγικά τις επενδύσεις της, είναι πολύ πιθανό χώρες όπως η Ινδονησία, η Ινδία, το Βιετνάμ και οι Φιλιππίνες να προσελκύσουν ακόμα περισσότερες ιαπωνικές FDI στο μέλλον.

Η Ιαπωνία για να πετύχει τους σκοπούς της παρέχει πάρα πολλή κατασκευαστική βοήθεια στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας. Στην πραγματικότητα ανταγωνίζεται με το Belt and Road Initiative της Κίνας για το ποιος θα αναλάβει και θα φέρει εις πέρας περισσότερα επενδυτικά έργα. Ωστόσο, η Ιαπωνία ασχολείται πιο πολύ και με την βιωσιμότητα των έργων, δηλαδή παρέχει και εκπαιδευτικές υπηρεσίες, ασχολείται με ζητήματα περιβαλλοντικά και άλλα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του ανταγωνισμού «έργων» Ιαπωνίας και Κίνας αποτελεί μάλλον η Ινδονησία³³. Η Ιαπωνία έχει διαχρονικά πολύ μεγάλη συνεργασία με την Ινδονησία στον οικονομικό τομέα, αλλά και γενικά, ενώ διατηρούν και καλές σχέσεις σε πολιτικό επίπεδο. Παρόλα αυτά η Κίνα κατασκεύασε πρόσφατα το μεγάλο έργο Jakarta –

³¹ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

³² Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

³³ Kikuchi, T., Koga, K., Wijaya, T., Chacko, P., Panda, J., Satake, T., Smith, A. *Implementing the Indo-Pacific: Japan's region building initiatives*. Ανακτήθηκε 28 Αυγούστου 2021 από https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific.

Bandung High Speed Railway, το οποίο ήταν μια επικοινωνιακή, και όχι μόνο, νίκη για αυτήν έναντι της Ιαπωνίας. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη της περιοχής φαίνεται να εμπιστεύονται περισσότερο την Ιαπωνία όσον αφορά τον τομέα των επενδύσεων, καθώς η Κίνα φαίνεται να χρησιμοποιεί τις επενδύσεις της με τέτοιο τρόπο, ώστε να γεμίζει με χρέος πολλά μικρότερα κράτη και στη συνέχεια να μπορεί να τα ελέγχει ευκολότερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού αποτελεί το κράτος της Σρι Λάνκα.

Η Ιαπωνία δεν έχει στρέψει την προσοχή της μόνο στη Νοτιοανατολική Ασία, αλλά και στη Νότια Ασία. Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, Ιαπωνία και Ινδία τα τελευταία χρόνια έχουν αναβαθμίσει πολύ τις σχέσεις τους, καθώς η άνοδος της Κίνας έχει κάνει τα συμφέροντα τους να συγκλίνουν περισσότερο. Πέρα από τη συνεργασία τους σε θέματα ασφάλειας, έχουν αυξηθεί πολύ και οι οικονομικές και επενδυτικές τους σχέσεις. Η Ινδία φαίνεται πως δύσκολα θα μπορέσει να ανταγωνιστεί οικονομικά τις κατασκευαστικές επενδύσεις της Κίνας. Αυτό που μπορεί ωστόσο είναι να υποστηρίξει την προσπάθεια της Ιαπωνίας και μαζί να υπονομεύσουν την αυξανόμενη επιρροή της Κίνας.

Πέρα από τα επενδυτικά projects που έχει αναλάβει η Ιαπωνία στην προσπάθεια της να εμποδίσει την αυξανόμενη κινεζική επιρροή, έχει επιδείξει και μια αυξημένη πρωτοβουλία για σύναψη πολυμερών εμπορικών συμφωνιών και για οικονομική συνεργασία γενικότερα με τα κράτη της περιοχής. Συγκεκριμένα, ο ρόλος της Ιαπωνίας ήταν κομβικός στη σύναψη συμφωνιών όπως η Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) ή πιο πρόσφατα η Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), για τη σύναψη των οποίων συνεργάστηκε στενά μεταξύ άλλων με την Αυστραλία και την ASEAN, της οποίας είναι και dialogue partner³⁴. Σχετικά με την ASEAN, αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως αν και έχει αυξήσει τη συνεργασία της με την Ιαπωνία τα τελευταία χρόνια, η Κίνα παραμένει ο μεγαλύτερος εμπορικός της εταίρος³⁵.

Ιαπωνία και Κίνα μπορεί να ανταγωνίζονται μεταξύ τους όσον αφορά τον τομέα των επενδύσεων, ωστόσο υπάρχουν οι προϋποθέσεις ώστε να αναλάβουν και διάφορα projects από κοινού, να συνεργαστούν δηλαδή.

Πέρα από τον τομέα της οικονομίας και των επενδύσεων, θα μπορούσαμε να αναφερθούμε και στη στάση της Ιαπωνίας διπλωματικά, στην προσπάθεια της να εξισορροπήσει την Κίνα και να αυξήσει την ήπια ισχύ και τους συμμάχους της. Η Ιαπωνία χρησιμοποιεί τη διπλωματία της για να εξασφαλίζει τον σεβασμό του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της θάλασσας,

³⁴ ASEAN Community: One vision, One identity, One community. August 30 2021. <http://m.mfa.go.th/asean/en/organize/62217-ASEAN%E2%80%99s-External-Relations.html>.

³⁵ ASEAN Statistical Highlights 2018. August 29 2021. <https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2018/10/ASEAN-Statistical-Highlights-2018.pdf>.

θέτοντας θέματα προς συζήτηση σε διεθνείς θεσμούς. Επιπλέον, όπως έχει ήδη αναφερθεί, προσπαθεί να συσφίξει τους δεσμούς της με σημαντικούς δρώντες στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού όπως η ASEAN, οι ΗΠΑ, η Αυστραλία και η Ινδία. Ωστόσο, το σημαντικότερο ίσως που κάνει είναι να εκμεταλλεύεται διπλωματικά την εικόνα της ως φιλειρηνικό και δημοκρατικό κράτος με ανοιχτή οικονομία, που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Με αυτόν τον τρόπο, υπογραμμίζει την αντίθεση της με την «αναθεωρητική», «επιθετική» και κομμουνιστική Κίνα, η οποία δεν δείχνει ανάλογο σεβασμό στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καταπατά συχνά τις ελευθερίες κάποιων πληθυσμιακών ομάδων³⁶.

Είναι σημαντικό να τονισθεί ξανά πως η Ιαπωνία δεν επιθυμεί να αποκλείσει την Κίνα, καθώς η απομόνωση της δεν θα ωφελούσε, απεναντίας θα αύξανε την επιθετικότητα της. Επιπλέον, δεν είναι προς το συμφέρον της Ιαπωνίας μια απομονωμένη Κίνα, αφού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό οικονομικά από αυτήν και την αγορά της. Η Ιαπωνία επιθυμεί να «συμπεριλάβει» την Κίνα, να είναι δηλαδή ενταγμένη σε διεθνείς θεσμούς, να συμμετέχει σε εγχειρήματα πολυμερών εμπορικών συμφωνιών και άλλα. Ωστόσο, προσπαθεί να την κάνει να συμβιβάσει τις φιλοδοξίες της και να αποδεχτεί το υπάρχον status quo. Η Ιαπωνία ουσιαστικά επιθυμεί μια περιφερειακή ισορροπία που να ικανοποιεί και να μην βλάπτει τα δικά της συμφέροντα. Για να το πετύχει αυτό, προσπαθεί να μεγιστοποιήσει πολύ το κόστος για την Κίνα σε περίπτωση που σκεφτεί να αλλάξει το status quo της περιοχής. Για αυτόν τον λόγο, στον οικονομικό και επενδυτικό τομέα η Ιαπωνία χρησιμοποιεί μέσα εσωτερικής εξισορρόπησης όπως η οικονομική της ισχύ για να αυξήσει την επιρροή της στα κράτη της περιοχής και να μην τα αφήσει να μπουν ανεπιστρεπτί στη σφαίρα επιρροής της Κίνας. Επιπλέον, η Ιαπωνία επιθυμεί να αυξήσει την οικονομική της αλληλεξάρτηση με την Κίνα, ώστε να είναι μεγάλο το κόστος σε περίπτωση που η Κίνα επιδιώξει μια ρήξη στις σχέσεις τους με την προσπάθεια ανατροπής του status quo. Βέβαια, η οικονομική αλληλεξάρτηση με την Κίνα πέρα από πλεονέκτημα αποτελεί και μειονέκτημα για την Ιαπωνία. Από την μία θα αυξήσει το κόστος για την Κίνα σε περίπτωση που επιλέξει την ολική ρήξη στις σχέσεις τους, αλλά από την άλλη δεσμεύει την Ιαπωνία και περιορίζει τη δυνατότητα της να ενεργήσει ελεύθερα σε διπλωματικό επίπεδο και επίπεδο ασφάλειας, προκειμένου να ασκήσει περαιτέρω πίεση στην Κίνα. Η οικονομική αλληλεξάρτηση Κίνας – Ιαπωνίας είναι πολύ μεγάλη, επομένως μια ολική ρήξη στις σχέσεις τους θα

³⁶ Γεωργακόπουλος Σ. (2021). *Κυρώσεις της ΕΕ στο Πεκίνο για τους Ουιγούρους*.

Ανακτήθηκε 30 Αυγούστου 2021 από

<https://www.dw.com/el/%CE%BA%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%BF-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82-%CE%BF%CF%85%CE%B9%CE%B3%CE%BF%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%82/a-56961020>.

είχε πολύ μεγάλες συνέπειες και για τις δύο οικονομίες. Αυτό είναι κάτι που σίγουρα δεν το επιθυμεί και η Κίνα, καθώς η συνεχής οικονομική της ανάπτυξη είναι ένας βασικός παράγοντας για την εσωτερική της σταθερότητα, ενώ μια ενδεχόμενη οικονομική αστάθεια ίσως είχε ως αποτέλεσμα απρόβλεπτες εσωτερικές και κοινωνικές εξελίξεις. Με βάση τα παραπάνω, άποψη του γράφοντος είναι πως αν οι σχέσεις μεταξύ Ιαπωνίας και Κίνας έφταναν σε πολύ χαμηλό σημείο, τότε τα δύο κράτη ίσως προσπαθούσαν να συμβιβαστούν και να βρουν μια «χρυσή τομή» μεταξύ τους, στον βαθμό που αυτό θα ήταν δυνατό, καθώς στην αντίθετη περίπτωση το κόστος και για τις δύο χώρες θα ήταν δυσβάσταχτο. Επίσης, θα ήταν καλό να επισημανθεί πως αν και η Ιαπωνία αντιμετωπίζει ανά καιρούς κάποια ζητήματα με την οικονομία της, οι ισχυρές βιομηχανικές και τεχνολογικές της βάσεις σε συνδυασμό με τον επενδυτικό τομέα της εξασφαλίζουν μια θέση ανάμεσα στις πιο ισχυρές οικονομίες του κόσμου και τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί την οικονομική της ισχύ για να πετύχει τους στόχους της. Τέλος, όσον αφορά το διπλωματικό κομμάτι, η Ιαπωνία χρησιμοποιεί τη διπλωματία και την εικόνα της ως κράτος γενικά για να κερδίσει τη συμπάθεια και την υποστήριξη των υπόλοιπων κρατών, ως ένα κράτος που προωθεί την τήρηση του διεθνούς δικαίου, τη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας, στοχοποιώντας παράλληλα την Κίνα ως ένα αναθεωρητικό και απειλητικό για την διεθνή τάξη κράτος.

Σύγκριση μεταβλητών ισχύος και προβλέψεις για το μέλλον

Στα προηγούμενα κεφάλαια αναλύθηκε η στρατηγική την οποία ακολουθεί και αναμένεται να ακολουθήσει η Ιαπωνία και τα επόμενα χρόνια προκειμένου να πετύχει τον στόχο της που δεν είναι άλλος από την εξισορρόπηση της Κίνας και την τελική διατήρηση του υπάρχοντος status quo στην ευρύτερη περιφέρεια της. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετασθεί κατά πόσο αυτή η στρατηγική πρόκειται να «αποφέρει καρπούς», δηλαδή τα επιθυμητά αποτελέσματα για την Ιαπωνία. Επιπλέον, θα επιχειρηθεί μια σύγκριση ανεξάρτητων μεταβλητών μεταξύ Κίνας και Ιαπωνίας για να διαπιστωθεί η ισχύς του κάθε κράτους σε σχέση με το άλλο ατομικά.

Ανεξάρτητες μεταβλητές που επηρεάζουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό την ισχύ ενός κράτους είναι οι στρατιωτικές δυνατότητες γενικά, η οικονομική ισχύς, η διπλωματία, τυχόν περιορισμοί στο Σύνταγμα ή στο εσωτερικό ενός κράτους, η γεωγραφία, οι φυσικοί πόροι, οι τεχνολογικές δυνατότητες, οι υποδομές, η συνδεσιμότητα και άλλα.

Η Ιαπωνία είναι η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμο, ενώ η Κίνα η δεύτερη, μετά τις ΗΠΑ. Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία του Global Firepower³⁷, η Κίνα έχει τον τρίτο καλύτερο στρατό παγκοσμίως σε συμβατικά μέσα (δηλαδή χωρίς να υπολογίζονται τα πυρηνικά όπλα), ενώ η Ιαπωνία τον πέμπτο καλύτερο. Πέρα από αυτά τα γενικά στοιχεία θα μπορούσαμε να αναφέρουμε και κάποια πιο εξειδικευμένα³⁸.

Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, η Κίνα υπερτερεί κατά πολύ έναντι της Ιαπωνίας. Συγκεκριμένα, υπερτερεί σε πληθυσμό αφού ο πληθυσμός της έχει ξεπεράσει τα 1,4 δισεκατομμύρια ανθρώπους, ενώ ο πληθυσμός της Ιαπωνίας είναι 125 εκατομμύρια και μάλιστα υπάρχουν τάσεις μείωσης του. Υπερτερεί επίσης σε άνδρες, σε άνδρες έτοιμους για στράτευση, σε άτομα που φτάνουν το έτος ηλικίας για στράτευση, σε ενεργό στρατιωτικό προσωπικό και σε εφεδρικό προσωπικό.

Επιπλέον, η Κίνα διαθέτει αρκετά μεγαλύτερο προϋπολογισμό για στρατιωτικές δαπάνες, μεγαλύτερο διεθνές αποθεματικό και αγοραστική δύναμη, ενώ η Ιαπωνία έχει μεγαλύτερο εξωτερικό χρέος. Όσον αφορά τον στρατιωτικό εξοπλισμό, η Κίνα διαθέτει περισσότερα αεροσκάφη γενικά, περισσότερα tanks και γενικά στρατιωτικά οχήματα, καθώς και μεγαλύτερο στόλο.

Όσον αφορά τις υποδομές, η Κίνα διαθέτει περισσότερα αεροδρόμια, ωστόσο η Ιαπωνία διαθέτει περισσότερα λιμάνια, κάτι που θα μπορούσε να εξηγηθεί και από την γεωγραφία της, αφού ουσιαστικά αποτελείται από πολλά μικρά ή μεγάλα νησιά. Η Κίνα υπερτερεί κατά πολύ λίγο σε μέγεθος εμπορικού ναυτικού στόλου, ενώ κατά πολύ σε εργατικό δυναμικό, μήκος οδικών δρόμων και σιδηροδρόμων, κάτι που εξηγείται μάλλον από την έκταση της σε σχέση με την Ιαπωνία.

Σχετικά με τον τομέα της ενέργειας, η Κίνα υπερτερεί κατά πολύ σε παραγωγή πετρελαίου, αφού η Ιαπωνία σχεδόν δεν παράγει, καθώς και σε αποδεδειγμένα αποθέματα, ωστόσο έχει και αρκετά μεγαλύτερες ενεργειακές ανάγκες. Και τα δύο κράτη εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές τους για να καλύψουν τις ανάγκες τους σε ενέργεια, κάτι που τους δημιουργεί ένα αίσθημα ανασφάλειας, αφού σε περίπτωση που διακοπούν οι ροές εισαγωγών τους θα αντιμετωπίσουν μεγάλο πρόβλημα και ενδεχομένως να παραλύσουν σε έναν βαθμό.

Η Κίνα έχει επίσης πολύ μεγαλύτερη έκταση, όπως αναφέρθηκε, μεγαλύτερα αποθέματα νερού, αλλά και πολύ μεγάλη συνοριογραμμή με άλλα

³⁷ 2021 Military Strength Ranking. August 29 2021.

<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>.

³⁸ Comparison of Japan and China Military Strengths (2021). August 29 2021.

<https://www.globalfirepower.com/countries-comparison-detail.php?form=form&country1=japan&country2=china&Submit=COMPARE>.

κράτη, το οποίο δυνητικά θα μπορούσε να αποτελέσει πρόβλημα γι' αυτήν, αν και ο κίνδυνος είναι σχετικά μικρός. Κάτι τέτοιο δεν απασχολεί φυσικά την Ιαπωνία, η οποία δεν συνορεύει με κανένα κράτος, αφού περιβρέχεται ολόκληρη από θάλασσα. Το γεγονός ότι η Ιαπωνία περιβρέχεται από θάλασσα είναι πολύ καλό για την άμυνα της, αφού λόγω της «ανασχετικής δύναμης του νερού», όπως θα υποστήριζε ο John Mearsheimer, είναι πολύ δύσκολο να κατακτηθεί από κάποιο εχθρικό κράτος. Βέβαια, η γεωγραφία της Ιαπωνίας, αν και την προστατεύει από εχθρικές εισβολές, τη δυσκολεύει παράλληλα να κατακτήσει και έδαφος, ακριβώς λόγω της ύπαρξης θάλασσας γύρω της. Ο λόγος που είχε πετύχει να κατακτήσει μια πολύ μεγάλη έκταση παλιότερα και να δημιουργήσει μια ολόκληρη αυτοκρατορία, ήταν πως τότε ήταν πολύ πιο ισχυρή από τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής της.

Από την εξέταση των παραπάνω μεταβλητών και κυρίως αυτών που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό και τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς, εξάγεται το συμπέρασμα πως η Ιαπωνία πιθανότατα δεν θα μπορούσε να εξαναγκάσει την Κίνα να «συμμορφωθεί», αν έπρεπε να δράσει ολομόναχη. Επίσης, το μεγαλύτερο της «όπλο» ενδεχομένως να ήταν η εργαλειοκή χρήση της οικονομικής της ισχύος. Πέρα από τα παραπάνω, θα έπρεπε ασφαλώς να επισημανθεί πως η Κίνα διαθέτει και πυρηνικά όπλα, σε αντίθεση με την Ιαπωνία, κάτι που αυξάνει κατά πολύ τη στρατιωτική δύναμη της Κίνας σε σχέση με την Ιαπωνία. Η Ιαπωνία ασφαλώς δεσμεύεται από το σύνταγμα της, παρ' όλα αυτά έχει τις τεχνολογικές γνώσεις για τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας και, κατά τη γνώμη του γράφοντος, σε μια έκτακτη ανάγκη ίσως να προέβαινε στην κατασκευή πυρηνικών όπλων, αν της το επέτρεπαν φυσικά οι ΗΠΑ, η εσωτερική της κοινή γνώμη ενδεχομένως και κατάφερνε να άρει τους συνταγματικούς περιορισμούς. Φυσικά, αυτό είναι ένα απίθανο σενάριο και η ανάγκη θα έπρεπε να είναι εξαιρετικά έκτακτη για να συμβεί κάτι τέτοιο.

Όπως προαναφέρθηκε, η Ιαπωνία, αν και είναι καλά εξοπλισμένη γενικά, δεσμεύεται ακόμη πολύ από το σύνταγμα της και υστερεί αρκετά στρατιωτικά έναντι της Κίνας. Επομένως, δεν θα μπορούσε να την εξαναγκάσει μόνη της με την απειλή των όπλων να συγκρατηθεί. Όσον αφορά το οικονομικό κομμάτι, η Ιαπωνία ανταγωνίζεται μάλλον επί ίσοις όροις την Κίνα, καθώς είναι αρκετά ισχυρή ως προς αυτόν τον τομέα, ενώ υπάρχει και μεγάλη αλληλεξάρτηση μεταξύ τους. Αυτά μπορεί να ευνοούσαν μια «συνεννόηση» μεταξύ τους, ώστε να βρεθεί μια λύση που να υπηρετεί τα συμφέροντα και των δύο κρατών.

Το πιο σημαντικό πλεονέκτημα που έχει η Ιαπωνία είναι μάλλον οι συμμαχίες της, με τις ΗΠΑ και Ινδία, Αυστραλία να δεσπόζουν στις πρώτες θέσεις. Η κοινή τους συνεργασία σε θέματα ασφαλείας θα ήταν ένας παράγοντας που θα λάμβανε σοβαρά υπόψιν της η Κίνα, ενώ σχεδιάζει τις κινήσεις της. Η Ιαπωνία έχει επίσης κερδίσει τη συμπάθεια της ASEAN, η οποία αν και ως τώρα παραμένει ουδέτερη, στην περίπτωση που η Κίνα στο

μέλλον γινόταν πολύ επιθετική, θα μπορούσε να ενώσει τις δυνάμεις της με το Quad ώστε να την εξισορροπήσει και μάλλον θα είχαν κάποια καλά αποτελέσματα.

Μεγάλη σημασία θα είχε και η στάση της Ρωσίας, της Νότιας Κορέας, αλλά και της Βόρειας Κορέας. Η Ρωσία συνεργάζεται στενά με την Κίνα προς το παρόν, αλλά αν έβλεπε ότι σταδιακά μετατρέπεται σε υποχείριο της, δεν αποκλείεται να αυτομολούσε στο στρατόπεδο της Ιαπωνίας, έως ότου την εξισορροπήσει. Η Νότια Κορέα από την άλλη πλευρά, αν και σύμμαχος των ΗΠΑ, διατηρεί κακές σχέσεις με την Ιαπωνία. Αν όμως οι ΗΠΑ την πίεζαν πολύ, και σε συνδυασμό με μια επιθετική Κίνα, μάλλον θα έβαζε στην άκρη τις διαφορές της με την Ιαπωνία για ένα διάστημα και θα συνεργάζονταν, για όσο χρειαζόταν τουλάχιστον. Τέλος, η Βόρεια Κορέα, μόνιμη ίσως σύμμαχος της Κίνας, έχει ως βασικό της εργαλείο τα πυρηνικά της όπλα. Ωστόσο, αν όντως εμπλεκόταν σε έναν πυρηνικό πόλεμο εναντίον των ΗΠΑ, πιθανότατα θα αφανιζόταν. Επομένως, θα το σκεφτόταν πολύ καλά πριν πράξει το οτιδήποτε. Φυσικά, σε περίπτωση εμπλοκής όλων των παραπάνω σε μια στρατιωτική σύρραξη, η Κίνα μπορεί να χρησιμοποιούσε ως σύμμαχο και το Πακιστάν, πυρηνικό κράτος και άσπρονδο εχθρό της Ινδίας. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε επίσης και η περίπτωση της Ταϊβάν. Η Ταϊβάν αποτελεί στενό σύμμαχο των ΗΠΑ, ενώ διατηρεί καλές σχέσεις με την Ιαπωνία και αρκετά κακές με την Κίνα. Σε περίπτωση γενικευμένης σύρραξης ίσως αποφάσιζε να ταχθεί με τις χώρες που θα μάχονταν εναντίον της Κίνας, ωστόσο η ουδετερότητα θα ήταν πάντα μια επιλογή, αφού, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, για εκείνη θα ετίθετο θέμα επιβίωσης αν στρεφόταν εναντίον της Κίνας. Είναι αυτονόητο πως μια σύγκρουση τέτοιου βεληνεκούς θα είχε ανυπολόγιστες συνέπειες για όλους και μάλλον δεν συμφέρει κανέναν. Επομένως, για να μην φτάσουν τα πράγματα σε ένα τέτοιο σημείο, το πιο πιθανό είναι ότι θα είχε υπάρξει νωρίτερα ένας αμοιβαίος συμβιβασμός.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι συμμαχίες της Ιαπωνίας, και κυρίως η σχέση της με τις ΗΠΑ, είναι ένα πάρα πολύ δυνατό χαρτί στα χέρια της. Σημαντικό ρόλο παίζουν επιπλέον και άλλοι παράγοντες, όπως η τεχνολογία όπου η Ιαπωνία είναι επίσης πολύ δυνατή, οι ενεργειακές ανάγκες και άλλα που αναφέρθηκαν νωρίτερα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως η Ιαπωνία θα μπορούσε με τη χρήση της οικονομικής της δύναμης και κυρίως των συμμαχιών της σε θέματα ασφαλείας να καταφέρει να συγκρατήσει σε έναν βαθμό το «υπερηχητικό τρένο» της Κίνας και να υπάρξει κάποια στιγμή μια «συννενόηση» μεταξύ τους και ενδεχομένως ένας κοινά επωφελής συμβιβασμός. Η Κίνα θα πρέπει να θεωρείται σίγουρο πως θα διεκδικήσει όσα της αναλογούν, θα αποκτήσει πολύ περισσότερα «προνόμια» στην περιφέρεια της από όσα απολάμβανε έως τώρα, ωστόσο μπορεί και να μην κυριαρχήσει πλήρως, να μην καταφέρει να γίνει δηλαδή «περιφερειακός

ηγεμόνας» και να συμβιβαστεί σε κάτι σχετικά ευνοϊκό προς όλους, που θα σέβεται και τα συμφέροντα άλλων πλευρών, αν δει πως θα συναντήσει μεγάλο κόστος σε περίπτωση που επιχειρήσει να «επεκταθεί» περαιτέρω. Ισχύει ακριβώς και εδώ δηλαδή αυτό που αναφέρεται στο έργο του Θουκυδίδη, πως ο δυνατός επιβάλλει ό,τι του επιτρέπει η δύναμη του και ο αδύναμος υποχωρεί όσο του επιβάλλει η αδυναμία του³⁹.

Επομένως, η Ιαπωνία μπορεί χρησιμοποιώντας την οικονομική της ισχύ, τη διπλωματία της και τις συμμαχίες της, ενισχύοντας παράλληλα τις στρατιωτικές της δυνατότητες και ικανότητες, να συγκρατήσει σε έναν βαθμό την Κίνα απ' το να «επεκταθεί» ανεξέλεγκτα και να βλάψει κατά πολύ τα συμφέροντα της.

Ειδικά όσον αφορά το οικονομικό κομμάτι, η πλήρης οικονομική σύγκρουση της Κίνας με την Ιαπωνία, και φυσικά μια εκτεταμένη στρατιωτική σύγκρουση στην περιοχή, θα είχε άσχημο αντίκτυπο και στην ανάπτυξη της Κίνας, κάτι που μπορεί να πυροδοτούσε αναπάντεχες εξελίξεις γι' αυτήν, με την όξυνση των εσωτερικών της προβλημάτων. Η διατάραξη της κινεζικής ανάπτυξης είναι κάτι που δεν το θέλει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας, αφού η ανάπτυξη της χώρας είναι ένα βασικό εργαλείο που «νομιμοποιεί» την παραμονή του στην εξουσία. Είναι φανερό επίσης πως όσο περισσότερο δυναμώσει στρατιωτικά ατομικά η Ιαπωνία, τόσο περισσότερο θα μπορέσει να εξισορροπήσει την Κίνα, αφού η εξωτερική εξισορρόπηση από μόνη της συνήθως δεν είναι αρκετή σε θέματα ασφαλείας και γενικά. Επομένως, στον βαθμό που θα απελευθερώσει το σύνταγμα της απ' τους περιορισμούς περί στρατιωτικής ενίσχυσης, και ειδικά αν θα αποκτήσει κάποια στιγμή πυρηνικά όπλα (το οποίο με τα τωρινά δεδομένα κρίνεται ως εξαιρετικά απίθανο, ωστόσο δεν θα έπρεπε να αποκλείεται ως ενδεχόμενο), θα μπορέσει να εξισορροπήσει πιο αποτελεσματικά την Κίνα. Βέβαια, δεν θα πρέπει επ' ουδενί να ξεχνάμε και την καταλυτική σημασία που έχει ο παράγοντας του πληθυσμού και το μεγάλο πλεονέκτημα που έχει η Κίνα έναντι της Ιαπωνίας σε αυτόν τον τομέα. Γενικά πάντως, είναι γεγονός πως Ιαπωνία και Κίνα έχουν μεγάλη εξάρτηση μεταξύ τους και δεν τις συμφέρει μια μεγάλη στρατιωτική αναμέτρηση, οπότε δύσκολα θα φτάσουν σε αυτό το σημείο.

Τέλος, από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει η θέση που αναφέρθηκε και στην αρχή της εργασίας, πως η Ιαπωνία δηλαδή πιθανόν θα καταφέρει να συγκρατήσει την άνοδο της Κίνας, αν και σε έναν περιορισμένο βαθμό. Αυτό, ωστόσο, δεν θα το καταφέρει μόνη της, αλλά μόνο σε συνδυασμό με τις συμμαχίες της με άλλα κράτη, ιδίως σε θέματα ασφαλείας. Επίσης, μέσα από τα κεφάλαια της εργασίας, κατέστη σαφές πως το συμφέρον της Ιαπωνίας

³⁹ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ *Ίστορία* (5.84.1-5.89.1). Ανακτήθηκε 30 Αυγούστου 2021.
<https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=73&page=183>.

επιτάσσει όχι να προσπαθήσει να αποκλείσει την Κίνα, αλλά να προσπαθήσει να έρθει σε συνεννόηση μαζί της προκειμένου να βρεθεί μια «χρυσή τομή» που θα υπηρετεί τους σκοπούς και των δύο κρατών.

Επίλογος

Στα προηγούμενα κεφάλαια εξετάσαμε τη στρατηγική που ακολουθεί και αναμένεται να ακολουθήσει στο μέλλον η Ιαπωνία προκειμένου να εμποδίσει την Κίνα να κυριαρχήσει πλήρως στην ευρύτερη περιφέρεια του Ινδο – Ειρηνικού. Αναφέρθηκε πως η Ιαπωνία προσπαθεί με μέσα εσωτερικής εξισορρόπησης, όπως η άρση των συνταγματικών περιορισμών, η στρατιωτική ενδυνάμωση, η εργαλειακή χρήση της οικονομικής της ισχύος, η διπλωματία της, αλλά και μέσα εξωτερικής εξισορρόπησης όπως οι συμμαχίες που έχει αναπτύξει και η ιδιαίτερη σχέση με τις ΗΠΑ, να πετύχει τον σκοπό της. Επιπλέον, έγινε φανερό πως η Ιαπωνία δεν επιθυμεί να αποκλείσει την Κίνα από τους περιφερειακούς στρατηγικούς σχεδιασμούς και να την απομονώσει, αλλά να την συμπεριλάβει σε αυτούς, πείθοντας την παράλληλα να σεβαστεί την υπάρχουσα τάξη και να μην προσπαθεί να την αλλάξει, θέτοντας σε κίνδυνο τα ιαπωνικά συμφέροντα. Έτσι, κινείται σε ένα δίπολο αλληλεξάρτησης από τη μία και εξισορρόπησης από την άλλη, ώστε να αυξήσει το κόστος στην Κίνα να επιχειρήσει να αλλάξει το υπάρχον status quo. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η έρευνα είναι πως η Ιαπωνία έχει τη δυνατότητα να περιορίσει την Κίνα στην άνοδο της, ωστόσο σε έναν περιορισμένο βαθμό και μόνο με τη βοήθεια άλλων συμμαχικών κρατών.

Οι διμερείς σχέσεις Κίνας – Ιαπωνίας είναι από τις πιο σημαντικές διμερείς σχέσεις παγκοσμίως, καθώς πρόκειται για δύο πολύ ισχυρά κράτη, των οποίων η συνύπαρξη θα απασχολήσει αρκετά στο μέλλον όσους εξετάζουν τις εξελίξεις στην περιοχή του Ινδο – Ειρηνικού, αλλά και όχι μόνο. Οι δύο χώρες επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την παγκόσμια οικονομία και δυνητικά θα μπορούσαν να επηρεάσουν την παγκόσμια σταθερότητα, ενώ πρόκειται και για κράτη με πολύ μεγάλη ιστορία και πολιτισμό πίσω τους, κάτι που δίνει ένα επιπλέον ενδιαφέρον στην παρατήρηση της μεταξύ τους σχέσης.

Γενικότερα, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις πως το παγκόσμιο ενδιαφέρον θα μετατοπιστεί κατά τη διάρκεια του 21ου αιώνα προς την ευρύτερη περιοχή του Ινδο - Ειρηνικού, καθώς πρόκειται για μια περιοχή όπου δρουν πολύ σημαντικά κράτη όπως η Κίνα, η οποία θα μπορούσε να εξελιχθεί σε υπερδύναμη, αλλά και η Ινδία, η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα, ενώ άλλες

οντότητες που τραβούν το διεθνές ενδιαφέρον είναι σίγουρα η ASEAN, η Ταϊβάν, η Βόρεια Κορέα και ο παράγοντας της Ρωσίας, που βρίσκεται βοριότερα. Επίσης, πέρα από τα κράτη ατομικά, στην περιοχή του Ινδο – Ειρηνικού υπάρχει η Νότια Σινική Θάλασσα, απ' την οποία περνάει μεγάλο μέρος του παγκόσμιου εμπορίου και πρόκειται για μια εξαιρετικά σημαντική περιοχή για την παγκόσμια οικονομία. Υπενθυμίζεται πως στη Νότια Σινική Θάλασσα υπάρχει μεγάλος αριθμός διεκδικήσεων από γειτονικά κράτη και γενικότερα η κατάσταση κρίνεται ως κρίσιμη, επομένως, κατά πάσα πιθανότητα, θα υπάρξουν σημαντικές εξελίξεις στο μέλλον και ως προς αυτό το ζήτημα.

Την αυξημένη σημασία του Ινδο – Ειρηνικού φαίνεται να έχουν αντιληφθεί και οι ΗΠΑ, οι οποίες έχουν ξεκινήσει και εμπλέκονται όλο και περισσότερο στα τεκταινόμενα της περιοχής, προσπαθώντας, σε συνεργασία με την Ιαπωνία και άλλα κράτη, να ελέγξουν την Κίνα και να διατηρήσουν κατά προέκταση την πρωτοκαθεδρία στο παγκόσμιο διεθνές σύστημα. Εγχειρήματα όπως το Quad και η αυξημένη συνεργασία σε θέματα ασφαλείας στο πλαίσιο αυτού, καθώς και το διμερές εμπόριο αμυντικών εξοπλισμών με κράτη της περιοχής, είναι προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, θα μπορούσε να επισημανθεί πως η περιοχή του Ινδο – Ειρηνικού εμπεριέχει επί μέρους ζητήματα, τα οποία παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον και προσφέρονται για περαιτέρω έρευνα. Το μόνο σίγουρο είναι πως οι εξελίξεις που ίσως έρθουν στο μέλλον θα δημιουργήσουν ένα καινούργιο τοπίο στο διεθνές σύστημα κρατών, όπως έχει συμβεί πολλές φορές στο παρελθόν με άλλες περιοχές του πλανήτη. Ίσως αυτή τη φορά ο κλήρος έχει πέσει σε αυτό το κομμάτι της Ασίας να γίνει ο «οδηγός» όπου με τις διεργασίες που θα λάβουν χώρα στο εσωτερικό του θα δώσει νέα μορφή στον κόσμο, στον οποίο ζούμε και συνυπάρχουμε.

Πηγές

2021 Military Strength Ranking. (2021). Ανάκτηση March 24, 2021, από Global Firepower: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>

Article 9 of the Japanese Constitution. (n.d.). Ανάκτηση May 15, 2021, από Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Article_9_of_the_Japanese_Constitution#References

Australia-Japan bilateral relationship. (n.d.). Ανάκτηση August 28, 2021, από Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade: <https://www.dfat.gov.au/geo/japan/australia-japan-bilateral-relationship>

Calvocoressi, P. (2010). *Η διεθνής πολιτική μετά το 1945*. Αθήνα: Εκδόσεις Τουρίκη.

Comparison of Japan and China Military Strengths (2021). (2021). Ανάκτηση May 23, 2021, από Global Firepower: <https://www.globalfirepower.com/countries-comparison-detail.php?form=form&country1=japan&country2=china&Submit=COMPARE>

Defense Spending by Country (2021). (2021). Ανάκτηση May 16, 2021, από Global Firepower: <https://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.php>

Drennan, J. (2015, Ιούλιος 14). *Οι σχέσεις Ρωσίας-Ιαπωνίας μετά από την Ουκρανία*. Ανάκτηση Μάρτιος 23, 2021, από Capital.gr: <https://www.capital.gr/iiss-org/3044015/oi-sxeseis-rosias-iaponias-meta-apo-tin-oukrania>

Fauzi, M. A. (2012). *Japan-USA Relations After 1952*. Ανάκτηση April 15, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/3738683/Japan_USA_Relations_After_1952

Fischetti, A. A. (2019, May 11). *Does China benefit from Japan-South Korea tensions? - Tokyo Review*. Ανάκτηση April 11, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/40842803/Does_China_benefit_from_Japan_South_Korea_tensions_Tokyo_Review

Fischetti, A. A. (2019, May 11). *The Russia Factor in China-Japan Relations - Tokyo Review*. Ανάκτηση April 22, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/40842800/The_Russia_Factor_in_China_Japan_Relations_Tokyo_Review

Graceffo, A. (n.d.). *China Japan Economic Interdependence*. Ανάκτηση May 11, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/29322094/China_Japan_Economic_Interdependence

Islam, M. (n.d.). *China- Japan- South Korea Trilateral Cooperation: Toward a 'New Future'?* Ανάκτηση April 22, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/27626467/China_Japan_South_Korea_Trilateral_Cooperation_Toward_a_New_Future

Japan - Military expenditure in current prices. (n.d.). Ανάκτηση April 15, 2021, από KNOEMA: <https://knoema.com/atlas/Japan/Military-expenditure>

Joe Phillips, W. L. (2019). *Future of South Korea-Japan Relations: Decoupling or Liberal Discourse*. Ανάκτηση May 4, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/41120848/Future_of_South_Korea_Japan_Relations_Decoupling_or_Liberal_Discourse

- Kei Koga, M. O. (2019, September). *U.S.-JAPAN COOPERATION ON INDO-PACIFIC REGIONAL ARCHITECTURE*. Ανάκτηση April 15, 2021, από Sasakawa Peace Foundation: https://www.spf.org/en/global-image/units/upfiles/73525-1-20190926123137_b5d8c311910190.pdf
- Kei Koga, Y. J. (2013, July 17). *Japan-India Security Cooperation*. Ανάκτηση March 22, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/27470964/Japan_India_Security_Cooperation
- Koga, K. (2016, April 18). *The rise of China and Japan's balancing strategy:critical junctures and policy shifts in the 2010s*. Ανάκτηση May 22, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/24813444/The_rise_of_China_and_Japan_s_balancing_strategy_critical_junctures_and_policy_shifts_in_the_2010s
- Koga, K. (2019). *Japan and Southeast Asia in the Indo-Pacific*. Ανάκτηση May 9, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/40176970/Japan_and_Southeast_Asia_in_the_Indo_Pacific
- Koga, K. (2019, May). *The Emerging Indo-Pacific Era (Japan-Southeast Asia Relations)*. Ανάκτηση April 26, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/39186197/The_Emerging_Indo_Pacific_Era_Japan_Southeast_Asia_Relations_
- Liu, T. T.-T. (2016). *Pivot Towards China: Japan's Renewed Security Strategy in Asia*. Ανάκτηση April 12, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/28315485/Pivot_Towards_China_Japans_Renewed_Security_Strategy_in_Asia
- Marshall, T. (2019). *Αιχμάλωτοι της γεωγραφίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Διόπτρα.
- Mauldin, J. (2017, February 8). *The Leading Power In East Asia Will Be Japan -- Not China*. Ανάκτηση April 11, 2021, από Forbes: <https://www.forbes.com/sites/johnmauldin/2017/02/08/the-leading-power-in-east-asia-will-be-japan-not-china/?sh=435cbb6e2463>
- Mearsheimer, J. (2007). *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Mishra, R. (2018, July 2). *An Indian Perspective*. Ανάκτηση May 24, 2021, από THE ASAN FORUM: <https://theasanforum.org/an-indian-perspective/>
- Peron-Doise, M. (2018, October 29). *JAPAN AND MARITIME SECURITY IN SOUTHEAST ASIA:A LABORATORY FOR THE INDO-PACIFIC?* Ανάκτηση March 25, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/38859179/JAPAN_AND_MARITIME_SECURITY_IN_SOUTHEAST_ASIA_A_LABORATORY_FOR_THE_INDO_PACIFIC?fbclid=IwAR1M6m9EQew6O2AxSFTc605wbXmDwlnw7L4RAU8PiModZw-rJYg6lKuc3Ak
- Strategic Culture: Μπορεί η Ιαπωνία να ενταχθεί στην πολυπολική επανάσταση ή ο ιμπεριαλισμός των ΗΠΑ θα τη σταματήσει;*. (2019, Μάρτιος 26). Ανάκτηση Απρίλιος 12, 2021, από Banking News: <https://www.bankingnews.gr/index.php?id=416423>

- Top 10 largest economies in the world. (2020, May 5). Ανάκτηση April 12, 2021, από Business Insider: <https://www.businessinsider.in/top-10-largest-economies-in-the-world/articleshow/70547252.cms>
- Varma, A. (2017, June 6). *INDIA RUSSIA RELATIONS: PRESSING THE RESET BUTTON*. Ανάκτηση May 5, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/37798303/INDIA_RUSSIA_RELATIONS_PRESSING_THE_RESET_BUTTON
- West, J. (2020, January 20). *The China-Japan Economic Relationship Is Getting Stronger*. Ανάκτηση April 4, 2021, από BRINK: <https://www.brinknews.com/the-china-japan-economic-relationship-is-getting-stronger/>
- Yoshimatsu, H. (2012). *Identity, policy ideas, and Asian diplomacy: Japan's response to the rise of China*. Ανάκτηση March 2, 2021, από Academia: https://www.academia.edu/26820646/Identity_policy_ideas_and_Asian_diplomacy_Japan_s_response_to_the_rise_of_China
- Βασιλοπούλου, Π. (2017, Απρίλιος 12). *ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΙΝΑΣ – ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ*. Ανάκτηση Μάρτιος 3, 2021, από The Safia Blog: <https://thesafiablog.com/2017/04/12/%CE%BF%CE%B9-%CF%83%CF%87%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82/>
- Βιδιαδάκη, Ό. (2017, Μάρτιος 17). *Η Αιώνια Διαμάχη Ιαπωνίας – Κίνας Για Τα Νησιά Senkaku-Diaoyu*. Ανάκτηση Μάρτιος 11, 2021, από Power Politics: <https://powerpolitics.eu/%CE%B7-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CF%87%CE%B7-%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1/?fbclid=IwAR3a6yFKYzMGR85eF1obD>
- Δρίβας, Α. (2017, Σεπτέμβριος 6). *Η Ρωσία προσεγγίζει την Ινδία: Στρατηγική επιλογή ή τακτικός ελιγμός*. Ανάκτηση Απρίλιος 13, 2021, από ΚΕΔΙΣΑ (Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων): <https://kedisa.gr/%CE%B7-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B5%CE%B3%CE%B3%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B9%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3/>
- Ζαχαριάς, Γ. (2016, Σεπτέμβριος 5). *Νησιά δίχως όνομα: Η Σινο-ιαπωνική κρίση στην Σινική θάλασσα*. Ανάκτηση Μάιος 22, 2021, από Παρατηρητήριο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων Τμήμα Πολιτικών Επιστημών: <http://eur-int.polsci.auth.gr/asia/nesia-dikhos-onoma-e-sino-iaponike-krise-sten-sinike-thalassa/?fbclid=IwAR3wLM7VZXYOhzZPp0SIFMjw9O1xvpxmDvbPyZq8-7CxHB2SffnoshHwl7Q>
- Λίκας, Κ. (2019, Οκτώβριος 14). *Ιαπωνία-Νότια Κορέα: ένα παρελθόν που δεν ξεχνιέται*. Ανάκτηση Αύγουστος 30, 2021, από Offline Post:

<https://www.offlinepost.gr/2019/10/14/%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%AD%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B5%CE%BB%CE%B8%CF%8C%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B4/>

Παρθενοπούλου, Ν. (2019, Απρίλιος 22). *Η διαμάχη Ρωσίας-Ιαπωνίας για τις Κουρίλες νήσους*. Ανάκτηση Αύγουστος 29, 2021, από <https://kedisa.gr/%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CF%87%CE%B7-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CF%81/>

Ρωσία - Κίνα: Η συμμαχία που αλλάζει το παγκόσμιο παιχνίδι. (2017, Νοέμβριος 27). Ανάκτηση Φεβρουάριος 21, 2021, από tvxs: <https://tvxs.gr/news/kosmos/rosia-kina-ogamos-rov-allazei-pagkosmio-paixnidi>

Χαμηλάκης, Γ. (2019, Σεπτέμβριος 13). *Η βιωσιμότητα της οικονομίας της Ιαπωνίας διαχρονικά*. Ανάκτηση Μάιος 5, 2021, από Huffington Post: https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-viosimoteta-tes-oikonomias-tes-iaponias-diachronika_gr_5d7b5f7fe4b00d690596b52e

Χαμηλάκης, Γ. (2019, Οκτώβριος 10). *Η βιωσιμότητα της οικονομίας της Ιαπωνίας διαχρονικά (μέρος δεύτερο)*. Ανάκτηση Μάιος 11, 2021, από Huffington Post: https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-viosimoteta-tes-oikonomias-tes-iaponias-diachronika_gr_5d8b316ce4b01c02ca613018

Χίλα, Ά. (2018, Αύγουστος 2). *Ρωσία-Κίνα: Μια «Στρατηγική Εταιρική Σχέση»*. Ανάκτηση Απρίλιος 5, 2021, από Power Politics : <https://powerpolitics.eu/%CF%81%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%83/>